

7. 2. 2017

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Polemika nad závěry rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci nemajetkové újmy, aneb potřeba věštecká koule v rámci výkonu advokacie

Dne 24. 10. 2013 vydal Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“) ve věci Katarína Haasová vs. Rastislav Petřík a Blanka Holingová rozhodnutí, jímž vyřídil žádost slovenského Krajského soudu v Prešově o předběžné otázce ohledně výkladu čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 72/166/EHS ze dne 24. dubna 1972 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (Úř. věst. L 103, s. 1; Zvl. vyd. 06/01, s. 10, dále jen „první směrnice“), jakož i článku 1 prvního pododstavce třetí směrnice Rady 90/232/EHS ze dne 14. května 1990 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel (Úř. věst. L 129, s. 33; Zvl. vyd. 06/01, s. 249, dále jen „třetí směrnice“).

HARTMANN
JELÍNEK
FRÁŇA
a partneři

Slovenský soud vymezil otázky SDEU následovně:

„1) Má se čl. 1 první pododstavec [třetí směrnice] a čl. 3 odst. 1 [první směrnice] vykládat tak, že brání takové vnitrostátní právní úpravě (jako je právní úprava obsažená v § 4 slovenského zákona [o povinném pojištění] a v § 6 českého zákona [o povinném pojištění]), podle níž občanskoprávní odpovědnost za škodu způsobenou provozem motorového vozidla nekryje nemajetkovou újmu vyjádřenou v peněžité formě, kterou utrpěli pozůstalí po obětech dopravní nehody způsobené provozem motorového vozidla?“

2) V případě, že odpověď na první předběžnou otázku bude znít tak, že dotčená právní úprava není v rozporu s unijním právem, mají se ustanovení § 4 odst. 1, 2 a 4 slovenského zákona [o povinném pojištění] a § 6 odst. 1 až 3 českého zákona [o povinném pojištění] vykládat tak, že nebrání tomu, aby vnitrostátní soud v souladu s čl. 1 prvním pododstavcem [třetí směrnice] a čl. 3 odst. 1 [první směrnice] přiznal nárok na nemajetkovou újmu způsobenou pozůstalým po obětech dopravní nehody způsobené provozem motorového vozidla jako poškozeným i v peněžité formě?“

SDEU na tyto soudem položené otázky rozhodl následovně, když odpověděl pouze na otázku č.1), s tím, že na otázku 2) není třeba s ohledem na znění odpovědi na otázku č.1) odpovídat. Výrok rozhodnutí SDEU zněl následovně:

„Článek 3 odst. 1 směrnice Rady 72/166/EHS ze dne 24. dubna 1972 o sblížení právních

předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění, čl. 1 odst. 1 a 2 druhé směrnice Rady 84/5/EHS ze dne 30. prosince 1983 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/14/ES ze dne 11. května 2005, a článek 1 první pododstavec třetí směrnice Rady 90/232/EHS ze dne 14. května 1990 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel musejí být vykládány v tom smyslu, že povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla musí pokrývat náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěly osoby blízké obětí usmrcených při dopravních nehodách, pokud tuto náhradu škody z titulu občanskoprávní odpovědnosti pojištěného upravují vnitrostátní právní předpisy použitelné na spor v původním řízení.“

Na daném místě se nabízí otázka, co daným závěrem a výrokem SDEU myslel. Lze přijmout závěr, že pojišťovny musí odpovídat za náhradu nemajetkové újmy i na základě úpravy před 1.1.2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012Sb, občanský zákoník (dále jen „NOZ“), tedy i na základě zákona č. 40/1964Sb. občanský zákoník (dále jen „o.z.“). Nebo je správný výklad zcela jiný, a rozhodnutí lze vyložit tak, že úprava obsažená v ust. §6 zákona [168/1999](#) Sb. zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (dále jen „ZPOV“), je v rozporu s unijním právem? Na danou otázku se pokusím odpovědět v tomto článku.

Názory na výklad předmětného rozhodnutí SDEU se různí, nicméně mám za to, že lze jednoduchým rozbořem daného rozhodnutí dospět k jednoznačnému výkladu, který bude uveden níže v textu. Zastáncem první varianty výkladu, tedy varianty, že i na základě úpravy obsažené v ust. §6 ZPOV i za účinnosti o.z., bylo lze dospět k závěru, že pojišťovna nese odpovědnost z titulu povinného pojištění i za nemajetkovou újmu, je např. JUDr. Aleš Korejtko, soudce Krajského soudu v Pardubicích, který svůj názor vyjádřil v článku publikovaném v časopise [epravo.cz](#).^[1]

Byť bych tento názor přivítal, neboť se často v rámci své advokátní praxe v obdobných případech vyskytují výhradně na straně poškozených a z pohledu spravedlnosti a veřejného zájmu je takový závěr i žádoucí. Mám za to, že tento výklad není správný. K tomu mě vede nejen výklad odpovědi a výrokové části SDEU, ale i skutečnost, že SDEU neodpověděl na druhou otázku položenou Krajským soudem v Prešově.

Pokud se pozorně zaměříme na znění otázek předkládajícího krajského soudu, nelze si nepovšimnout znění obou otázek, kdy otázka první směřuje na odpověď, zda úprava provedená ve směrnici/ích EU **brání úpravě** provedené v ust. §6 ZPOV, podle níž občanskoprávní odpovědnost za škodu způsobenou provozem motorového vozidla nekryje nemajetkovou újmu vyjádřenou v peněžité formě, kterou utrpěli pozůstalí po obětech dopravní nehody způsobené provozem motorového vozidla. Druhá otázka pak zní tak, že **pokud bude závěr odpovědi na první otázku takový, že úprava obsažená v ust. §6 ZPOV není v rozporu s unijním právem**, může soud přiznat i nemajetkovou újmu způsobenou pozůstalým po obětech dopravní nehody způsobené provozem motorového vozidla jako poškozeným i v peněžité formě. Zjednodušeně řečeno, pokud by SDEU dospěl k závěru, že úprava v ust. §6 ZPOV je v rozporu s unijním právem (tedy, že úprava směrnic takové úpravě brání), měl krajský soud v Prešově pro svůj případ vyřešeno, že pojišťovnu nebude přibírat jako vedlejšího účastníka do předmětného řízení. Pokud by však SDEU dospěl k závěru, že úprava provedená v ust. §6 ZPOV není v rozporu s unijním právem, chtěl znát Krajský soud v Prešově odpověď na druhou položenou otázku, zda lze toto ustanovení ZPOV vyložit tak, že soud může přiznat právo z nemajetkové újmy v peněžité formě i vůči pojišťovně.

SDEU tak dal svým rozhodnutím, a to nejen odůvodněním, ale i výrokem rozhodnutí na otázku č.1 jasně najevo, že vnitrostátní úprava provedená v ust. § 6 ZPOV je v rozporu s unijním právem. Proto ani neodpovídal na otázku druhou, neboť na tuto by odpovídal pouze v případě, kdy by úprava v ust. § 6 ZPOV nebyla v rozporu s unijním právem (a tedy ustanovení směrnice takové úpravě nebránilo). Stejný závěr vyplývá i z výroku odpovědi na otázku č.1. V této odpovědi není nikde žádný argument pro závěr, že by úprava dle § 6 ZPOV byla v souladu s unijním právem, ba navíc zde není ani žádný výklad ust. §6 ZPOV. Naopak tento výrok rozhodnutí SDEU se zabývá **přímo výkladem znění předmětných směrnic, na které odkazuje, když uvádí, že tyto směrnice (nikoli právní úprava obsažená v ust. § 6 ZPOV) musejí být vykládány v tom smyslu, že povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla musí pokrývat náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěly osoby blízké obětí usmrčených při dopravních nehodách, pokud tuto náhradu škody z titulu občanskoprávní odpovědnosti pojištěného upravují vnitrostátní právní předpisy použitelné na spor v původním řízení** (pozn. autora: rozuměj mezi poškozeným a škůdcem). Rozhodnutí SDEU tak vykládá znění a aplikaci směrnic unijního práva, nikoli znění vnitrostátní úpravy a **upřesňuje povinnost každého státu přijmout takovou vnitrostátní úpravu povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, která bude krýt mimo jiné i náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěly osoby blízké, pokud na základě úpravy provedené v právním řádu daného státu má poškozený pozůstalý nárok na stejnou náhradu vůči škůdci. Nadto konstatování, že povinné pojištění odpovědnosti musí krýt i nemajetkovou újmu neznamena, že ji úprava provedená v českém právním řádu kryje, ale že by ji měla krýt.** SDEU tak přímo odpovídá na otázku krajského soudu, který tuto vnitrostátní úpravu v otázce první považoval za rozpornou s unijním právem. Tedy, pokud by např. na základě právního řádu státu neměl poškozený nárok na nemajetkovou újmu v penězích vůči škůdci, ale jen např. na přesně stanovenou náhradu škody vylučující jiný nárok, nemusel by zákon o pojištění odpovědnosti takovou úpravu obsahovat. Stejně tak na druhou stranu, pokud by tento nárok na základě právního řádu daného státu byl poškozeným pozůstalým dán, musí i zákon o pojištění odpovědnosti takovou úpravu obsahovat. Jiný výklad daného rozhodnutí SDEU je dle mého názoru nesprávný a zavádějící, protože k němu nejde žádným výkladem dojít.

Jaký tedy plyne závěr z předmětného rozhodnutí SDEU? Dle mého názoru lze dospět jen k jednomu závěru, a to k odpovědnosti státu za nesprávnou recepci předmětných směrnic do vnitrostátní úpravy. Polemiku o tom, jak složité je se této náhrady domoci, ponechám stranou, neboť by to přesáhlo rámeček tohoto článku. Dlužno poznamenat na samotný závěr, že za tuto zcela patovou situaci si stát může sám, (nicméně to opět odnáší někdo jiný), a to jak nedůslednou mocí zákonodárnou, tak mocí soudní. V tomto je třeba odkázat na zcela ustálený výklad daného tématu Nejvyšším soudem ČR, který byl dokonce posvěcen i soudem Ústavním (srov. např. s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3906/2011, ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4083/2010, či usnesení Ústavního soudu ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 8/06). Jak Nejvyšší soud, tak Ústavní soud, opakovaně rozhodují s výkladem ust. § 6 ZPOV, dle kteréhožto výkladu pojišťovny odpovědnost za zásah do osobnostních práv nenesou.[2] Tento výklad ustanovení § 6 ZPOV je pak výkladem zcela konstantním.

Závěr, který vyslovil ve svém článku dr. Korejtko má i jiná negativa. Dle mého názoru tento právní závěr naráží na princip zákazu retroaktivity a zasahuje do právní jistoty. Pojišťovny, jako subjekt a adresát právní normy, měly své smlouvy o pojištění odpovědnosti nastaveny s předpokladem, že v obdobných případech budou hradit jednorázové odškodné stanovené zákonem ve výši 240.000,-Kč. Situaci, kdy by např. k pojistné události došlo v roce 2012 a pojistná smlouva byla uzavřena kdykoli před tímto rokem, nelze hodnotit tak, že díky rozhodnutí SDEU se zcela mění situace, ze které se vycházelo nejen při uzavření smlouvy, ale i při vzniku pojistné události a pojišťovna, která do vydání rozhodnutí SDEU za nemajetkovou újmu nikterak neodpovídala, za ní najednou odpovídá, bez toho,

aniž by se jakkoli změnil zákon. Takový výklad zřejmě není možný, neboť jest zjevně retroaktivní.

Kde je zakopán pes? Jak se tedy mají subjekty práva, poškození a v konečném důsledku i škůdci, kteří měli uzavřeno pojištění za účelem krytí škod jimi způsobených třetím osobám, domoci svých práv? Dle mého názoru za danou situaci musí nést odpovědnost stát. Ten totiž za zcela zjevné nesoučinnosti moci zákonodárné a soudní dopustil, že jednak vedle stanovené náhrady jednorázového odškodnění, která měla mít adekvátní satisfakční charakter, provedené v ust. § 444 o.z., připustil rozšíření nároků poškozených pozůstalých na základě užití ust. §§11,13 o.z. Byť lze danou snahu soudní moci kvitovat s povděkem, neboť náhrada upravená v ust. §444 o.z. byla stanovena velmi nízkou a nezohledňovala zvláštní aspekty jednotlivých případů, vnesl tento postup justice do právního řádu určitou právní nejistotu a chaos. Ten byl pak dokonán výkladem zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidel, když byla odmítnuta odpovědnost pojišťoven za krytí daných nároků z nemajetkové újmy, kterýžto výklad byl mimo jiné opřen i o přímý legislativní odkaz v ust. § 6 ZPOV na ust. §442 a násl. o.z.[3]

SDEU pak v posuzovaném shora uvedeném rozhodnutí vyslovil požadavek na to, aby každý členský stát přijal zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidel, který bude kryt veškeré škody, vč. nemajetkové újmy, kterou může požadovat poškozený, příp. poškozený pozůstalý po pojištěném škůdci. S ohledem na skutečnost, že taková úprava byla do českého právního řádu včleněna až zákonem č. 89/2012Sb., stát zjevně nesprávně aplikoval směrnice uvedené v předmětném rozhodnutí SDEU, což sám potvrdil svojí zcela konstantní judikaturou.

S ohledem na shora uvedené mám za to, že správným postupem v dané věci by měl být postup spojený s uplatněním náhrady škody po státu za nesprávnou implementaci směrnic EHS. S ohledem na znění předmětného rozsudku SDEU mám za to, že rozpor právní úpravy provedené v ust. § 6 ZPOV s unijní úpravou byl jednoznačně konstatován a SDEU by se v budoucnu od tohoto svého názoru neměl odchýlit. Jak se však vypořádá s daným rozhodnutím česká justice, jest otázkou. Aktuálně lze sledovat tendence obecných soudů, okresních a krajských, které vykládají rozhodnutí v souladu s názorem dr. Korejtky, tedy dle mého názoru vadně. Jak se k daným rozhodnutím postaví Nejvyšší soud a potažmo soud Ústavní, není zřejmé, ale dle mého názoru by si tyto instance měly podržet svá původní stanoviska, a poskytnout prostor účastníkům, aby si uplatnili náhradu škody po státu na nesprávnou implementaci směrnice EHS. Trochu se však obávám alibistického přístupu, který se bude snažit stát z dané situace dostat, jakkoli by měla být justice zcela nezávislým nástrojem pro uplatnění práv adresátů právních norem.

Mgr. Lukáš Smutný,
advokát

[Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři, s.r.o.](#)

Sokolovská 5/49
186 00 Praha 8

Tel.: +420 225 000 400
Fax: +420 225 000 444
e-mail: recepcepha@hjfcz

[1] Viz Korejtko Aleš, JUDr., 93151. Soudní dvůr Evropské unie: Povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla musí pokrývat náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěly osoby blízké obětí usmrčených při dopravních nehodách; dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[2] Z rozhodnutí 30 Cdo 3906/2011: „Otázka vztahu zákonného pojištění vozidla k nárokům z ochrany osobnosti byla již nastolena v dovolání, o němž dovolací soud rozhodl rozsudkem ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1051/2005. Proti tomuto rozsudku Nejvyššího soudu byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud usnesením ze dne 16. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 8/06 odmítl jako zcela neopodstatněnou. Uvedl zde mimo jiné, že vymezeným chráněným statkem, na němž lze způsobit škodu, která má být podle zákona a smlouvy s pojistitelem za pojištěného uhrazena, je podle zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla zdraví a život, a nikoli soukromí a život rodinný, resp. jiné obdobné kategorie, z nichž teprve by bylo možné jak činí stěžovatelé usuzovat, že ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona odkazuje i na ustanovení § 11, resp. 13 obč. zák. a následně v témže usnesení shrnul, že nárok posuzovaný podle § 13 odst. 2 obč. zák. nebyl podřaditelný ustanovení § 6 odst. 2 písm. a) zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla“

[3] Z rozhodnutí 30 Cdo 3906/2011: Ústavní soud se ve svém usnesení zabýval i celkovou interpretací vztahu mezi zákonem o pojištění odpovědnosti za škodu z provozu motorových vozidel a občanského zákoníku, tak jak se jí dovolávala i dovolatelka, kde konstatoval, že není důvod takto vymezenou "škodu" neidentifikovat se shodně vyjádřenou "škodou" podle § 6 zákona odst. 2 písm. a) zákona [168/1999](#) Sb. Současně také uvedl, že z poznámky pod čarou k ustanovení § 6 tohoto zákona lze činit závěry jen v širších (výkladových) souvislostech, ale zdůraznil, že odkazuje-li se zde však právě na § 442 a násl. obč. zák., není bez významu, že podobný odkaz na § 11 a násl. obč. zák. chybí.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíce červenec a srpen 2025](#)
- [Že je jednotný patent drahý? Záleží na úhlu pohledu. Celoevropskou patentovou ochranu ale zlevňuje](#)
- [Přezkum rozhodnutí CAS vnitrostátními soudy Evropské unie](#)
- [Právo na soukromí vs. transparentnost firem: Kontroverze kolem evidence skutečných majitelů](#)
- [GDPR 2.0: Jednodušší regulace pro odvážnou a konkurenceschopnou Evropu?](#)
- [Důkladnější přezkum rozhodnutí vydaných Rozhodčím soudem pro Sport](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc červen 2025](#)
- [Digitální marketing: Rozhodnutí belgického soudu ve věci IAB Europe](#)
- [Evropská zdravotní data pod lupou: Co přináší nová regulace a datová centra \(EHDS\)?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc květen 2025](#)
- [Úvodní vhled do klasifikace povinných osob dle návrhu nového zákona o kybernetické bezpečnosti](#)